

Η επιμόρφωση των τσιγγάνων μητέρων για τη φύλαξη των παιδιών τους σε σχολική ηλικία

Χρόνη Ευθυμία, Διευθύντρια 7ου Δημοτικού Σχολείου Άνω Λιοσίων,
Μέλος Ι.Τ.Σ.Μ.Ε.Χ.

1. Προβληματισμός, Επιστημονική Θεώρηση και Στατιστικά Δεδομένα

1.1. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, την περιοχή του κόσμου με τις υψηλότερες δαπάνες και το υψηλότερο ποσοστό μορφωμένων ανθρώπων το 80% των ενηλίκων Τσιγγάνων είναι αναλφάβητοι και το 50% των παιδιών τους δεν περνούν το κατώφλι της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Η Δευτεροβάθμια και η Τριτοβάθμια εκπαίδευση δεν απασχολεί καθόλου την ευαίσθητη αυτή κοινωνική ομάδα.

Επομένως ο κοινωνικός αποκλεισμός των Τσιγγάνων από τη σχολική διαδικασία είναι δεδομένος.

Κατά τα σχολικά έτη 1994 - '96 πραγματοποιήθηκαν τρεις έρευνες πάνω στη σχολική ζωή των Τσιγγανοπαίδων Ζεφυρίου - Άνω Λιοσίων και Αγ. Βαρβάρας Αττικής με ειδικά αντικείμενα τη φοίτηση, την επίδοση και τη συμπεριφορά τους στο σχολείο[1]. Συσχετίζοντας τις παραμέτρους που προδίδουν το κοινωνικό - οικονομικό επίπεδο της οικογένειας (που αφορά το επάγγελμα με τις συνεχείς μετακινήσεις, την κατοικία, την πολυτεκνία, τη νεαρή ηλικία και την έλλειψη γραμματικών γνώσεων των γονέων) ως προς τη φοίτηση, επίδοση και συμπεριφορά, καταλήξαμε στα εξής ποσοστιαία στοιχεία:

1.1.1. Πληθυσμιακής και κοινωνικής σύνθεσης οικογενειών:

- α) Ηλικίας γονέων μέχρι 35 ετών, 63%
- β) Ο Μ.Ο. παιδιών κατά οικογένεια 4,7%
- γ) Ο Μ.Ο. κατ' αναλογία τ.μ. κατοικίας κατ' άτομο είναι 6,6 τ.μ.
- δ) Το 41% έχει w.c.
- ε) Το 80% στις γυναίκες και το 50% στους άνδρες δεν έχουν φοιτήσει στο σχολείο ούτε για μία ημέρα.
- στ) Τα επαγγέλματα τους είναι κατά 85% τέτοια που τους αναγκάζουν σε συνεχείς μετακινήσεις.
- ζ) Η ηλικία γάμου στους άνδρες και στις γυναίκες κυμαίνεται κάτω των 22 ετών. Είναι 87% για τις γυναίκες και 77% για τους άνδρες.

1.1.2. Η σχολική ζωή παρουσιάζει την εξής εικόνα:[2]

- α) Φοίτηση στο νηπιαγωγείο είναι σχεδόν ανύπαρκτη. Φοίτηση στο Δημοτικό Σχολείο: τακτική 30%, άτακτη 11%, διακοπή 12% και αποφυγή 47%.
- β) Η επίδοση επηρεάζεται σοβαρά από το βαθμό όχι μόνο φοίτησης τους, αλλά και από τις οικογενειακές παραμέτρους, (επάγγελμα, δύσκολες συνθήκες διαβίωσης, έλλειψη γραμματικών γνώσεων των γονέων, κ.λ.π.
- γ) Παρατηρείται ανυπαρξία τρόπων συμπεριφοράς αποδεκτής από την κοινωνική συμβίωση, αδυναμία υπαγωγής τους σε κανόνες παιδαγωγικής και το όλο ζήτημα χρήζει ειδικής εξέτασης και παρακολούθησης.

1.1.3. Οι κατά καιρούς εκθέσεις των διαφόρων αρχών: Γραφείο εκπαίδευσης, Σχολικών Συμβούλων και Διευθυντών σχολείων προς το ΥΠ.Ε.Π.Θ. παρουσιάζει την εξής εικόνα:

Διεύθυνση Π.Ε. Μαγνησίας: Α.Π. 159/22-9-95 Προϊστάμενος κος Λαρυγγάκης Β.: Η φοίτηση των Τσιγγανοπαίδων είναι ελλιπής με αποτέλεσμα να δημιουργούνται προβλήματα λειτουργικότητας στα σχολεία αυτά. Παρόλο που καταβάλλουμε πολλές προσπάθειες προσκρούουμε πάντοτε στις ιδιομορφίες και στην ψυχροσύνη της φυλής αυτής.

Διεύθυνση Π.Ε. Ιωαννίνων Α.Π. 2208/2-10-95 Προϊστάμενος κος Ι. Τσιαγάκης: 3 από τους 22 Τσιγγανόπαιδες δε φοιτούν.

Διεύθυνση Π.Ε. Καρδίτσας Α.Π.2013/12-10-95 Προϊστάμενος κος Π. Λάμπας: Στο 3θέσιο Δημοτικό Σχολείο Σοφάδων γράφονται κάθε χρόνο 170 μαθητές εκ των οποίων παρακολουθούν οι 90. Οι μαθητές παρουσιάζουν ιδιαίτερα προβλήματα μάθησης και συμπεριφοράς.

Διεύθυνση Π.Ε. Λάρισας (Έκθεση) Α.Π. 2117/8-10-95 Προϊστάμενος κος Κ. Γιαννακόπουλος: Αφού δίνει τον αριθμό των Τσιγγανοπαίδων των σχολείων του νομού του που φτάνουν τον αριθμό 201 σημειώνει πως τα νήπια 7 τον αριθμό είναι ανύπαρκτης φοίτησης, εντοπίζει και τους λόγους που διευκολύνουν την άτακτη φοίτηση.

Η φοίτηση των εγγραφέντων είναι ελλιπής και ακόμα δεν έχουν εγγραφεί από πληροφορίες μας όλα τα παιδιά σχολικής ηλικίας για τους εξής λόγους:

- Συχνές μετακινήσεις γονέων
- Διακοπή της φοίτησης, επαναερχομός και τέλος εγκατάλειψη.
- Δεν είναι εγγεγραμμένοι στους Δήμους.

5ο Γραφείο Π.Ε. Ηράκλειας Σερρών Α.Π.738/20-9-95 Προϊστάμενος κος Γ. Αργυριάδης: Ο αριθμός των Τσιγγανοπαίδων υπόχρεων σχολικής φοίτησης, σημειώνει το έγγραφο, ανέρχεται στους 43. Οι τσιγγάνοι του οικισμού Ηράκλειας, εισηγήθηκε κοινωνική λειτουργός, συγκρινόμενοι με άλλες περιοχές παρουσιάζουν τις μεγαλύτερες δυσκολίες κοινωνικοποίησης. Όμως η Δ/νση Π.Ε. Σερρών πιστεύει πως η καταπολέμηση του αναλφαβητισμού των γονέων και η ενημέρωσή τους γύρω από την αξία της ταχτικής φοίτησης των παιδιών τους θα βοηθήσουν πολύ στην αλλαγή της στάσης τους απέναντι στο σχολείο.

Διεύθυνση Π.Ε. Δυτ. Αττικής Α.Π. Φ 19.1/1120/13-10-95 Προϊστάμενος κος Β. Κούτας:

Γράφτηκαν 810, φοιτούν 475 υπάρχουν και άλλοι 150 που δε γράφτηκαν (αποφυγή). Παρατηρήθηκε αθρόα εγγραφή στην αρχή του σχολικού έτους αλλά η φοίτηση παρουσιάζει μείωση μετά την παρέλευση 1, 2, 3 μηνών. Οι γονείς των παιδιών δεν πείστηκαν γύρω από την αναγκαιότητα της φοίτησης.

1.1.4. Τα παραπάνω στοιχεία, που προκύπτουν από έρευνες αλλά και τις εκτιμήσεις των διαφόρων προσώπων και υπηρεσιών που ενέσκησαν στο αντικείμενο, επικεντρώνουν τη λύση του προβλήματος σε ένα βασικό σημείο: Την αποδέσμευση των τσιγγάνων μητέρων από τη φύλαξη των παιδιών τους για να μπορέσουν απερίσπαστες να εργασθούν στο πλευρό του συζύγου τους, ενισχύοντας έτσι το οικογενειακό τους εισόδημα. Μέχρι τώρα η τσιγγάνα μητέρα είναι αναγκασμένη να ακολουθεί ένα άτακτο ωράριο εργασίας, να μην έχει τη δυνατότητα να φροντίζει τα παιδιά προσχολικής και σχολικής ηλικίας στο σπίτι, να εμπιστεύεται τη φύλαξή τους στα μεγαλύτερα αδέρφια ή να καταφεύγει στη «φόρτωσή» τους πάνω στο αυτοκίνητο και στην περιφορά τους στο τόπο συναλλαγών του πλανόδιου εμπορίου. Αυτό επιτείνει το πρόβλημα της άτακτης σχολικής φοίτησης ή της σχολειοαποφυγής.

1.1.5. Η φύλαξη των παιδιών, είναι απαραίτητη όχι μόνο για τον παραπάνω λόγο, αλλά και γιατί το 60% των τσιγγάνων ζουν σε χαμόσπιτα και σκηνές γεγονός που καθιστά την παραμονή των παιδιών επικίνδυνη χωρίς την επίβλεψη κάποιου εκπαιδευμένου ατόμου.

1.1.6. Το ολόημερο σχολείο δεν καλύπτει το λειτουργικό τους ωράριο αφού οι τσιγγάνοι αναγκάζονται να εργάζονται και πέρα από τις ώρες λειτουργίας του ολόημερου σχολείου, αλλά και το σαββατοκύριακο.

1.1.7. Το πρόβλημα της μη σχολειοποίησης των παιδιών από την ευαίσθητη αυτή κοινωνική ομάδα επιτείνεται ακόμη και από το «κλειστό» της τσιγγάνικης κοινωνίας. Ζουν (οι Τσιγγάνοι) και βιώνουν με αυταπάρνηση στη φυλή τους και φοβούνται να μην αλλοτριωθούν και αλλοιώσουν την καθαρότητά τους (πίστη και σχέσεις μόνο με ομοφύλους τους).^[3]

2. Στόχοι του Προγράμματος

Βασική επιδίωξη του προγράμματος είναι να δώσει στις επιμορφούμενες τσιγγάνες θεωρητική και πρακτική ενημέρωση, σε θέματα που αφορούν τη φύλαξη των νηπίων και παιδιών σχολικής ηλικίας, ώστε να είναι σε θέση μέσα σε ένα οργανωμένο πρόγραμμα, απασχολούμενες εκ περιτροπής, να αποδεσμεύσουν σοβαρό αριθμό προσώπων (γυναικών) και ταυτόχρονα να βοηθήσουν τους μικρούς μαθητές να μνηθούν στα κοινωνικά αγαθά της εκπαίδευσης.

Η επιδίωξη αυτή θα υλοποιηθεί με τους εξής στόχους:

2.1. Με την ανάθεση για φύλαξη των παιδιών σε γυναίκες τσιγγάνες οι οποίες γνωρίζουν την τσιγγάνικη μητρική κουλτούρα και συμπεριφορά και ως εκ τούτου είναι πρόσωπα αποδεκτά στην τσιγγάνικη κοινωνία.

2.2. Με την ενημέρωσή τους πάνω σε βασικές αρχές πρακτικής συμπεριφοράς που έχουν σχέση με: πείσμα, κλάμα, κινητικότητα, δειλία, φόβο κ.λ.π.

2.3. Με τη γνώση της εξατομικευμένης συμπεριφοράς κάθε παιδιού ανάλογα με την ατομικότητά του.

2.4. Με τη απόκτηση γνώσεως των κανόνων υγιεινής και ομαδικής διαβίωσης: καθαριότητα σώματος, χώρων, παιχνιδιού, λήψη τροφής - γεύματος, ανάπαυσης, ψυχαγωγίας και ύπνου.

2.5. Με την απόκτηση γνώσεων σχετικά με την απασχόληση των παιδιών μέσα στην ομάδα, όπως: παιχνίδια ψυχαγωγίας, αμμοδόχος, Τ.Υ, κουκλοθέατρο κλπ. μέσα σε ένα περιβάλλον ίδιο με το σπιτικό τους.

2.6. Με τη χρήση των παιχνιδιών της παιδικής χαράς: μύλο, κούνιες, τραμπάλα αλλά και δικών τους παιχνιδιών.

2.7. Με τη συμμετοχή των μικρών παιδιών σε πρόγραμμα τσιγγάνικης μουσικής, αφού είναι γνωστό το πάθος και το ταμπεραμέντο των τσιγγάνων για διάφορες μορφές έκφρασης και δημιουργίας μέσα από την κίνηση και το χορό.

3. Περιεχόμενο του Προγράμματος

3.1. Η πολιτιστική ταυτότητα των Τσιγγάνων του Ελληνικού χώρου (καταγωγή, ιστορία, γλώσσα, θρησκεία κ.λ.π.). Να δοθεί κατά την άποψή μας ιδιαίτερη προσοχή και απόλυτος σεβασμός, σε ορισμένες παραδοσιακές αξίες των Τσιγγάνων (θρύλοι της φυλής, έθιμα και μουσική παράδοση) για τη διατήρηση της πολιτιστικής τους ταυτότητας.

3.2 Βασικές αρχές και τρόποι πρακτικής χρήσης των εποπτικών ψυχαγωγικών μέσων διδασκαλίας και του πίνακα.

3.3 Η απασχόληση των ομάδων με διαφορετική ηλικία, στα πλαίσια της κοινωνικοποίησης των παιδιών για την ενεργητική τους συμμετοχή στα δρώμενα του σχολείου.

3.4 Διδασκαλία τραγουδιού, κουκλοθέατρου και χρήσης μουσικών οργάνων, ώστε να καλλιεργηθεί η κιναισθητική ικανότητα και τα παιδιά να μπορούν να εκφράζονται με άνεση, να επικοινωνούν, να αναπτύσσουν τη φαντασία τους και να δημιουργούν.

3.5 Θέματα πρακτικής υγιεινής, κινδύνων και Α' Βοηθειών. Μέσα κυρίως από πρακτικές συμβουλές, οι επιμορφούμενες να γνωρίσουν τους κινδύνους του περιβάλλοντός τους και να ευαισθητοποιηθούν σε θέματα υγιεινής σώματος, κοινόχρηστων χώρων, αποφυγή ατυχημάτων, καθώς και να μάθουν πώς να αντιμετωπίζουν τους διάφορους μικροτραυματισμούς (αντισηψία πληγών, επίδεση τραυμάτων κ.λ.π.).

3.6 Θέματα διαπροσωπικών σχέσεων ενηλίκων και παιδιών που θα στηρίζονται στη στοργή, στην αγάπη στην κατανόηση και στην ανεκτικότητα για την αποφυγή των μικροπαρεξηγήσεων.

3.7 Θέματα αυτοεξυπηρέτησης: ένδυση, υπόδηση, χρήση τουαλέτας, καθαριότητας κ.λ.π.

3.8 Η χρήση ενός πακέτου λεκτικών ασκήσεων σκόπιμων ώστε τα παιδιά αυτά να κατακτήσουν 500 – 600 λέξεις του προφορικού λόγου (Ελληνικής γλώσσας) για να μπορούν να πάρουν μέρος αργότερα στη διαδικασία της σχολικής μάθησης.

4. Μεθοδολογία Διεξαγωγής του Προγράμματος

4.1 Με διδασκαλίες στις επιμορφούμενες.

4.2 Με διαλέξεις.

4.3 Με πρακτικές υποδείξεις πάνω στη χρήση των οπτικοακουστικών μέσων.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

[1]. Ματούλας Γ., Κλασσίνα, Κ., Σόβολου, Ε. (1994). Η πληθυσμιακή σύνθεση των τσιγγάνων Ζεφυρίου (Έρευνα). Πετρούπολη Αττικής. σελ. 12.

2. Ματούλας, Γ., Κλασσίνα, Κ., Σόβολου, Ε., Σωτηρόπουλος, Π. (1995). Οικογένειες τσιγγάνων και η επίδοση των παιδιών τους στα σχολεία Ζεφυρίου και Α. Λιοσίων (Έρευνα) Πετρούπολη Αττικής: Βιβλιοθήκη Ι.Τ.Σ.Μ.Ε.Χ. σ. 17.

3. Ματούλας, Γ., Κλασσίνα, Κ., Σόβολου, Ε., Σωτηρόπουλος Π. (1995). Οι οικογένειες τσιγγάνων και η συμπεριφορά των παιδιών τους στα σχολεία της Δ. Αττικής (Έρευνα). Πετρούπολη Αττικής. σ. 22.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ματούλας, Γ., Κλασσίνα, Κ., Σοβολου, Ε. (1994). Η πληθυσμιακή σύνθεση των τσιγγάνων Ζεφυρίου (Έρευνα). Πετρούπολη Αττικής.

Ματούλας, Γ., Κλασσίνα, Κ., Σοβολου, Ε. (1994). Οικογένειες τσιγγάνων και η φροντίδα των παιδιών τους σε σχολεία της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Ζεφυρίου Αττικής (Έρευνα). Πετρούπολη Αττικής: Βιβλιοθήκη Ι.Τ.Σ.Μ.Ε.Χ.

Ματούλας, Γ., Κλασσίνα, Κ., Σοβολου, Ε., Σωτηροπουλος, Π. (1995). Οικογένειες τσιγγάνων και η επίδοση των παιδιών τους στα σχολεία Ζεφυρίου και Α. Λιοσίων (Έρευνα). Πετρούπολη Αττικής: Βιβλιοθήκη Ι.Τ.Σ.Μ.Ε.Χ.

Ματούλας, Γ., Κλασσίνα, Κ., Σοβολου, Ε., Σωτηροπουλος, Π. (1995). Οι οικογένειες τσιγγάνων και η συμπεριφορά των παιδιών τους στα σχολεία της Δ. Αττικής (Έρευνα). Πετρούπολη Αττικής.

Σιδερη, Α. (1993). Παιδί και πληθυσμιακές μετακινήσεις (Έρευνα). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Γ.Γ.Λ.Ε. (1985). Για την αντιμετώπιση των εκπαιδευτικών προβλημάτων των τσιγγάνων (μελέτη). Αθήνα.

Γ.Γ.Λ.Ε. (1987). Πειραματικό πρόγραμμα επιμόρφωσης των τσιγγάνων Ν. Αχαΐας και Αγ. Βαρβάρας.

Πασπατης, Αλ. (1997). Περί των αθίγγανων και της γλώσσας αυτών Κωνσταντινούπολη 1870. Αθήνα: Εκάτη.

Interface (περιοδικό τ. 1 – 8) Ινστιτούτου Τσιγγάνικων Σπουδών Πανεπιστημίου της Σορβόνης.

CURRIER (περιοδικό 1984).

Ι.Τ.Σ.Μ.Ε.Χ. (1996). Φ. Τσιγγάνων – Τσιγγανοπαίδων (Συλλογή) τ. IV κρατική παρέμβαση. Πετρούπολη Αττικής.

Κορρε, Μ. Τσιγγάνοι. Αγ. Βαρβάρα και Ν. Αχαΐας. Γ.Γ.Λ.Ε.

Ντουσιας, Δ. (1991). Οι φυλετικές διακρίσεις στην εκπαίδευση των τσιγγάνων. Βήμα του Δ/λου τ. 3.

Καραθανασή, Ε. (2000). Το κατοικείν των Τσιγγάνων. Αθήνα: Gutenberg.